

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Servitutibus Prædialibus, Usufructu, & utroque Retractu, Pars II. de Emphyteusi, Pars III. de Locatione & Conductione

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. XXXVII. Tusculana jureis pascendi. An Communitas seu particulares habentes jus pascendi in fundis & terris apertis, seu campestribus destinatis ad segetes, prohibere possint Dominis, ne ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74102](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74102)

TUSCULANA

JURIS PASCENDI.

PRO

UNIVERSITATE BOATTERIORUM,

CVM

BARTOLIS.

Causa disputata in Congregatione boni Regiminis, & resoluta pro Bartolis.

An Communitas seu particulares habentes jus pascendi in fundis & terris apertis, seu campestribus destinatis ad segetes, prohibere possint Dominis, ne sepiibus vel foveis recingant, atque ad alium usum, puta vinearum reducant.

SUMMARIUM.

- 1 *Acti series.*
- 2 *Dominus fundi servientis non potest immutare formam & culturam in praedictum habentis servitium juris pascendi.*
- 3 *Resolutio causa.*
- 4 *Declaratur conclusio, de qua num. 2. quando procedat.*
- 5 *De jure pascendi competente civibus in territorio ex consuetudine, ac jure civico, & non dicitur servitus.*
- 6 *Hoc jus non impedit facultatem immutandi culturam & recingendi bona propria.*
- 7 *Declaratur quando hac immutatio fieri possit.*
- 8 *Dicta consuetudo dicitur favorabilis, & differt a servitute.*
- 9 *Ex quibus dicatur probata servitus.*
- 10 *De differentia an jus pascendi competat jure domini, vel jure servitutis.*

DISC. XXXVII.

Volentibus Bartolis, cum sepiibus, vel foveis recingere quamdam eorum tenutam seu casale, ad effectum immutandi culturam, & concedendi in emphyteusum, seu perpetuum locationem diversis particularibus pro platandis vineis vel arboribus, se opposuit Universitas Boatteriorum pretendens id fieri non posse in praedictum juris pascendi eis competentis in toto territorio aperto seu campestri, Introductaque causa in Congregatione boni regiminis, opinante quodam causarum patrono, qui pro dicta Universitate patrocinabatur, causa punctum pendere a probatione servitutis juris pascendi, atque sciens Rotam & Curiam residere in opinione, quod haec servitus tanquam discontinua exigit immemorabilem juxta celebres decisiones *Narnien. juris pascendi coram Verosio decis. 300. & 347. par. 9. rec. a Cardin. de Luca de Servitutibus.*

sumpsit onus hujus probationis, qua bene & diligenter sequuta cum suis requisitis vulgaris *glos. in cap. 1. de praescript. in 6. assumptaque disputatione cum hoc fundamento; In hoc statu, & in ipso Congregationis antevigilia, requisitus fui ad scribendum in jure pro ipsa Universitate super informatione facti, quae tota consistebat in justificatione bene probatae immemorabilis super dicta servitute, qua ita per praescriptionem legitime constituta, resultat Dominum fundi intervenientis immutare non posse illius formam seu naturam in praedictum habentis servitutum juris pascendi, quae ita impedita remaneret, quod Ego scribendo more Advocati probare conabar cum auctoritate *Cravetta cons. 4. num. 6. Covar. lib. 1. variar. cap. 17. num. 11. Sura. cons. 68. num. 13. Cobell. ad Bullam boni regiminis cap. 50. n. 198. Novar. de gravam. Vassall. par. 1. gravam. 36. apud quos caeteri.**

Verum ab ipso initio, juxta stylum, partibus insinuavi, quod procedendo per hanc viam, nimium timendum erat de succumbentia, ut sequutum fuit, nam contra Universitatem se opponentem prodiit resolutio, emanata perinde juxta votum, & meritum, quoniam punctus causae non erat, An civibus, praesertim Boatteris, & artem agrariam exercentibus, liceret necne in hujusmodi terris campestribus & apertis depasci cum eorum animalibus, eodem modo, quo in reliquo territorio communalibus; Sed erat, an iidem cives hoc jus, seu verius hanc facultatem habentes, impedire possent terrarum & agrorum Dominos, ne muris vel sepiibus, aut foveis recingerent, atque in diversam culturam formam reducerent, quod regulariter, posito etiam dicto jure seu facultate prohiberi non potest, ut habetur in *Corona clusa disc. sequen;* ex ea clara ratione, quod haec non est proprie illa servitus juris pascendi praedialis, quae jure privato competit in uno praedio pro pastura animalium in alio praedio dominantis existentium, juxta terminos in *S. Inter Instit. de servit. rustic. praedior. cum ibi notatis,* quo casu recte procedit dicta propositio, de non immutando praedicti servientis statu in praedictum habentis dictam servitutum, sed agitur de quadam jure, seu verius quadam facultate, quae jure cujusdam consuetudinis universalis magis quam praescriptionis competit civibus & incolis ex jure civico & naturali depascendi cum eorum animalibus in agris & fundis apertis & campestribus destinatis ad culturam segetum post harvestas, quae consuetudo videtur fere universalis per Europam, ipsi juri naturae seu naturali rationi innixa, & quodammodo necessaria, ne cives & incolae inermem vitam ducant, ut bene *Covarr. practicar. cap. 37. num. 3. Tusc. litt. T. conclus. 512. Capobl. de Baron. pragmat. 11. numer. 30. in fin. Capyc. Latr. consult. 83. n. 10. Novar. de gravaminibus vassallorum: par. 1. gravam. 32. & caeteri;* Quae tamen consuetudo, ut dictum est, non dicitur importare formale jus seu formalem servitutum juris pascendi, sed solum libertatem seu naturalem facultatem, ut animalia civium depasci possint in territorio aperto & campestri, a segetibus non impedito, & quod vulgo *communale,* seu alibi *demaniale* dicitur, absque aliqua distinctione privati domini; Haec autem facultas competere dicitur ex natura campestri & aperta agrorum, tanquam ex cessante murorum, vel sepium, aut fovearum impedimento, & consequenter non tribuit jus civibus & incolis impediendi Dominos, ne eorum bonis pro libito utantur, atque ad diversum usum

F COR-

convertant juxta communiter receptam doctrinam
 6 *Covarr. d. cap. 37. num. 4. cum sequen.*, & ita distinguendo habetur apud *Barbat. de divis. fructuum par. 1. cap. 6. num. 55. & sequen. Antonell. de tempore legati cap. 110. num. 4. cum alijs in Corana disc. sequen.* Quoties tamen hæc immutatio non est notabilis, atque provenit ex justo motivo convertendi rem in alium usum magis utilem, ac omnino diversum, puta reducendi ad vineas, arboreta, vel cænetæ cum similibus. Secus autem si non immutata natura bonorum, seu speciei culturæ, in notabili quantitate idem ager sepibus, muris, vel foveis recingeretur ad effectum ibi tacite faciendi bannitam seu defensam ipsiusmet herbæ naturalis, quod præter moderatum usum pro animalibus propriis fieri non potest juxta distinctionem, de qua in *d. Corana disc. sequenti*; Atque ita intelligenda venit dicta conclusio de impedita facultate Dominorum immutandi formam seu culturam agrorum & prædiorum in præjudicium Communitatis, vel Baronis, seu particularium habentium jus pascendi, vel respectivè affidandi, quoniam hæc, ut supra, non est formalis & vera servitus, sed solum facultas universalis in bonis campestribus, & non impeditis, & quam facultatem quandoque cives voluntariè sibi ipsi adimere solent, eam transferendo in ipsam Communitatem ad effectum, ut ex pretio herbarum & pascuorum per ipsosmet cives vel alios emendorum onera publicæ, & communitativa supportari valeant juxta casum *decisionis 197. Franchi. cum concordantibus*, quo casu dicitur potius quædam species collectæ, quam ita insensibiliter sibi ipsis cives & incolæ imponunt, ut in *Spolertana hoc eodem tit. disc. 41. & in alijs.*

Hinc proinde advertendam, inanem fuisse laborem & impeniã super formali probatione immemorabilis cum dictis rigorosis requisitis; Tum quia hujusmodi consuetudo tanquam conformans consuetudini ferè universali ut supra, ac etiam naturali rationi & facultati, favorabilis potius censenda est, quam odiosa, ideoque non regulanda cum dictis rigorosis terminis odiosæ servitutis; Tum etiam quia non erat de hoc quæstio, quoniam possessores dictæ tenetæ seu casalis non controvebant dictam civicam facultatem pascendi, quoties territorium continuasset in ejus consueta cultura ad segetes seu fruges, & consueto statu aperto seu campestri, sed erat, an eis impediri posset facultas immutandi rei suæ statum.

9 Dicebant aliqui ex civibus seu boateriis præfatam Universalitatem constituentibus, stante angustia territorii campestris, & idonei ad pascua sumenda, dum magna pars destinata esset vineis & villis quod in hujusmodi tenetis, & agris in hoc statu retentis, inducta videbatur ex antiqua consuetudine pro beneficio annonæ & agriculturæ quædam necessaria servitus, quæ impediret status immutationem alias tentatam & impeditam; Ad quod allegabant, nedum communem famam & traditionem, sed etiam dicebant id probari ex discreto territoriorum & bonorum pretio, quod scilicet territoria sepibus & muris recincta, seu alias ab hoc jure pascendi exempta, & in pleno ac libero possessorum dominio, etiam quoad herbas, valerent ad rationem scutorum 300. pro quolibet rubro; E conversò autem ista hujusmodi servitutem habentia, & in quibus cives dictam facultatem habent, essent valoris dimidiati ad rationem scutorum 150. quod videtur magnum servitutis adminiculum, quoniam nullatenus probabile est, quod possessores & Domini tam di-

uturno tempore id negligere voluerint, ob adeò notabile lucrum, seu valoris augmentum, nisi ob hanc servitutem impediti fuissent; juxta ea, quæ in proposito proximè ponderantur in *Lanen. & in Firmana disc. 2. & 3. cum similibus.*

Et magis ad rem supponebant ipsosmet de Bartolis seu eorum auctores emisisse hujusmodi territoria ad hanc minorem & dimidiatam rationem cum dicta narrativa, seu assignatione causæ diminutionis valoris, ob hoc jus pascendi competens Communitati seu civibus, quodque alias agricultura notabile detrimentum vel diminutionem pati cogere-tur; Et quando hæc bene ac legitime justificata essent, ista oppositio videretur probabilis, quoniam juxta ea, quæ habentur in *Nepefina disc. 35. & in alijs* ita resultare videtur quod dominium privatorum contineat potius quamdam speciem coloniarum seu restrictionem ad solam culturam & perceptionem fructuum industrialium, dominio fructuum naturalium alteri competente, & sic magis jure dominij residentis pene ipsam Communitatem, quam jure servitutis: sed punctus erat, quod hæc dicebantur & non probabantur.

Et cum hæc distinctione sæpius consultus ex parte Baronum seu Dominorum habentium jus vendendi pascua & affidandi in universo territorio castri seu loci. An particulares possidentes terras & agros, immutare possent consuetum statum, plantando vineas, arundineta, vel arboreta in præjudicium dictorum pascuorum, quæ ita diminutionem patiuntur, Respondere consuevi, quod aut sumus in casu, quo Baro seu Dominus habeat hoc jus ex consuetudine seu præscriptione tanquam effectum baroniarum & jurisdictionis, eo modo quo frequenter idem jus Communitates habere solent & tunc non possit impedire, quoties immutatio non sit excessiva, & in fraudem ut supra, sed moderata, & ex justa causa. Aut sumus in casu, quod Dominus id habeat jure dominij, quia nempe habendo plenum & utilitarium dominium totius territorij, concesserit civibus & incolis ejusdem territorij partem ad culturam segetum, & ad fruges colligendas, retento pro se dominio herbarum & pascuorum juxta deducta in *Amerina disc. preced.* & tunc secus, quoniam possessores tunc habere dicuntur dominium limitatum ad illum usum, quem immutare non possunt in præjudicium Domini qui sibi hunc alium fructum reservavit, ut advertitur in *decisionibus Clavin. coram Mantica, de quibus dicta disc. precedem.*

C O R A N A

C L V S Æ

P R O

B V T I I S

C V M

C O M M U N I T A T E C O R Æ

Casus disputatus in Congregatione particulari, & resolutus ut infra.

De eadè materia. An domini, & possessores agro-